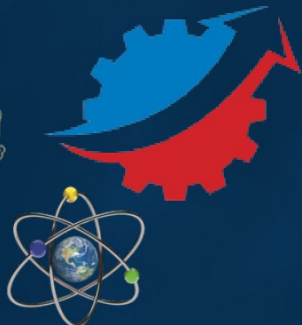

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

2026-YIL
IYUN/6-SON, III-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING INSTITUTSIONAL TO'SIQLARI VA IQTISODIY OQIBATLARI	10
I. R. Berdikulova	
KIMYO SANOATINING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA TARMOQ KORXONALARIDA BOSHQARUV HISOBI	14
Onorboev Sh.M.	
A WEEKLY LOGISTICS-CONTROLLING SYSTEM FOR EXPORT SUPPLY CHAINS: CORRIDOR-LEVEL EVIDENCE FROM A TEXTILE EXPORTER.....	26
Mukhammadiyahaminova Shakhzoda Sherzodovna	
FOTOVOLTAIK-TROMBE DEVORI ASOSIDA HAVONI ISITISH, TOZALASH VA ELEKTR ENERGIYASI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI INTEGRATSIYALASHNING ILMIY-METODIK TAHLILI.....	36
Rahimova Volida Karim qizi	
XAVFSIZ HAYOT TARZINI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIM VA TARBIYANING O'RNI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY MODEL.....	42
Nigmatjonov Sardor Abdumannovich	
РАЗВИТИЕ МЕТОДОЛОГИИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ СТРАТЕГИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ: КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ ПОДХОД.....	49
Дониёрова Зухрабону Алишер кизи	
KAMBAG'AL OILALARNI TADBIRKORLIKKA JALB QILISHDA DAVLAT TOMONIDAN MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH VA BOSHQARISH (MENEJMENT) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI...53	
Bazarbaeva Asiya Shalkarbaevna	
MOLIVAVIY INKLYUZIVLIK KONSEPSIYASI: BANK XIZMATLARINING KAMBAG'ALLIK DARAJASIGA TA'SIRINING NAZARIY ASOSLARI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	58
Niyozov Zuxur, Abdujalilov Shexroz, Zubaydulloyeva Damira	
KORXONALARNI QAYTA TASHKIL ETISH JARAYONIDA ASOSIY VOSITALAR HISOBI VA BAHOLASHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	61
Davletov Ikrom Raximberganovich	
ИОРДАНИЯ КАК ТУРИСТИЧЕСКИЙ ЦЕНТР БЛИЖНЕГО ВОСТОКА.....	67
Салихова Алина Муратовна	
QUYOSH ENERGIYASINI KONVERSIYALOVCHI OPTOELEKTRON GELIOTRANSFORMATORLARNING FIZIK-TEXNIK ASOSLARI	73
Axunov Qambarali, Xomidov Abdullajon, Mashrapova Irodaxon	
XXI ASRDA O'ZBEKISTONDA ELEKTR ENERGIYASINI TEJASHDAGI YANGI TEXNOLOGIYALAR.....	78
Xamrakulova Xilola, Yusupova Sevaraxon	
HUDUDIY IXTISOSLASHUVNING SHAKLLANISH OMILLARI VA MINTAQAVIY RIVOJLANISHDAGI AHAMIYATI	83
Sodiqova Nigora	
BANKLAR TRANSFORMATSIYASI JARAYONIDA AKTIVLAR SAMARADORLIGI TAHLILI.....	89
Muminov Bekzod Polvonovich	
ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УЗБЕКИСТАНА	95
Садыков Авазбек Мадаминович, Цхай Лана Александровна	
MILLIY KADRLAR ZAXIRASINI SHAKLLANTIRISHNING ILG'OR XORIJ TAJRIBASI.....	103
G'aniyev Elyor Sobirjonovich	
DIGITALIZATION OF INSOLVENCY PROCESSES: THE ROLE OF A UNIFIED ELECTRONIC PLATFORM IN ENSURING TRANSPARENCY AND ECONOMIC EFFICIENCY	110
Damirjon Nurmatovich Soliyev	

О ПРОЦЕССАХ ЦИФРОВИЗАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	116
Джумаев Аскар Хайдарович	
SOLIQ MA'MURCHILIGI METODOLOGIYASINING HUQUQIY, TASHKILY VA RAQAMLI BAZASINI SHAKLLANTIRISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR.....	121
Shamsiev O'ktam Sayfitdinovich	
KO'P XONADONLI UYLARDA KOMMUNAL XIZMATLAR KO'RSATISH SOHASINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI VA HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	127
Muminov Obidjon Odilovich	
MINTAQA VA UNING HUDUDLARIDA MEHNAT OMILI HISOBIGA SANOAT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'LLARI.....	135
Urazaliyev Bekzod Sultanbayevich	
КЛАССИФИКАЦИЯ ИНСТРУМЕНТОВ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ С УЧЕТОМ ОПТИМИЗАЦИИ БИЗНЕС ПРОЦЕССОВ.....	141
Джуманов А.А.	
O'ZBEKISTONDA SOLIQ MADANIYATINI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLARNI FAKTOR TAHLIL VA KO'P OMILLI REGRESSIYA ASOSIDA BAHOLASH.....	152
V.I. Isroilov, V.B. Ibragimov	
ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В РАЗВИТИИ БАНКОВСКИХ УСЛУГ.....	158
Мамутова Айгуль Калмурзаевна	
QUYOSH NOVUZLARIDA SODIR BO'LUVCHI ISSIQLIK JARAYONLARINING BIR O'LCHAMLI MATEMATIK MODEL.....	165
M.M. Maxmudova, J.J. Kamolov	
ФАКТОРЫ, СДЕРЖИВАЮЩИЕ РАЗВИТИЕ БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	172
Алиев Али Комил угли, Каримова А.	
ISTE'MOL KREDITLARINING ANAMIYATI VA O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	176
S. Qayumov, M. Qurbonov, A. S. Abduraxmanov	
AVTOTRANSPORT XIZMATLARI SAMARADORLIK DARAJASINI OMILLI TAHLILI.....	179
Raximov Azamat Hamroqulovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA FIRMALARNING TASHQI BOZORLARGA INTEGRATSIYALASHUV JARAYONLARI: XORIY TAJRIBASI.....	183
Ozodova Farida Zarif qizi	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ЗОЛОВОАЛЮТНЫМИ РЕЗЕРВАМИ И ВНЕШНИМ ДОЛГОМ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УЧАСТНИКОВ ФИНАНСОВОГО РЫНКА В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ.....	187
Зайналов Жахонгир Расулович, Алиева Сусанна Сейрановна	
GENERATIV AI ASOSIDAGI ALGORITMIK NARX BELGILASH MEKANIZMLARI: RAQOBAT IQTISODIYOTIDA MONOPOLLASHUV XAVFI, VANO BO'YICHA SOZLASHUV MUAMMOLARI VA ANTIMONOPOL TARTIBGA SOLISH.....	192
Kendjayeva Dildora Xudayberganovna, Abdumannopova Shirin Olamgir qizi	
РАЗВИТИЕ ЗЕЛЁНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....	200
Тураева А. И.	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN KNOWLEDGE DELIVERY MODELS.....	204
Daminova Barno Esanovna, Pardayeva Sevinch Sherzod qizi, Inoqov Jasur Komil o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ФИНАНСОВОГО АНАЛИЗА ДЛЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И СТАРТАПОВ.....	208
Ибрагимов Гайратжон Артикович	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA SUN'IY INTELLEKT SHAROITIDA IJTIMOY-IQTISODIY ADOLAT QOIDALARI.....	216
Alimov Nasimjon Hoshimovich	

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УЗБЕКИСТАНА.....	221
Садыков Авазбек Мадаминович, Цхай Лана Александровна	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA SUN'YI INTELLEKTDAN FOYDALANISH USULLARI.....	228
Daminova Barno Esanovna, Abduraimova Aziza Erkin qizi, G'ofurova Anora Zafar qizi	
XALQARO MOLIYAVIY HISOBOT STANDARTLARI (IFRS)GA O'TISH JARAYONIDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBINING MUAMMOLARI.....	233
Ismailov Naufal Nadirovich	
RAQAMLI BANK XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA SUN'YI INTELLEKT VA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI.....	241
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION: A GLOBAL REVIEW OF AI-POWERED TEACHING AND LEARNING.....	245
Begzod Nishanov	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY SUG'URTA (TAKAFUL) TIZIMINI JORIY ETISH IMKONIYATLARI: NAZARIY-QIYOSIY TAHLIL.....	251
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
RAQAMLI MARKETING VA MILLIY BRENDLASH ORQALI TURIZM EKSPORTINI OSHIRISH: YAQIN SHARQ TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON UCHUN YO'L XARITASI.....	259
Bekmurodova F.A., Tolibova Aziza	
MEVA-SABZAVOTCHILIK QUYI MAJMUASIDA LOGISTIKANI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	263
Murodov Sherzodbek Murod o'g'li	
EMPLOYEE WELL-BEING IN POST-REFORM UZBEKISTAN: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW AND RESEARCH AGENDA.....	268
Farida Nishanova	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI.....	274
Xakimov Zafar Ibragimovich	
АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ И ДИНАМИКИ ТУРИСТИЧЕСКИХ ПОТОКОВ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН (2010–2024 ГОДЫ).....	278
Бекимбетова Мария Махсетуллаевна	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I ZANJIRIGA INTEGRATSIYALASHNING FISKAL VA IQTISODIY SAMARADORLIGI: IXTIYORIY O'TISH MEKANIZMINING MIQDORIY VAHOLANISHI.....	282
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA OLIY TA'LIM XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	287
Xasanova Yulduz Kayumovna	
ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ СФЕРЫ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ.....	291
Рустамова Феруза Камоловна, Исхакова Сарвар Аюбовна	
ISSIQXONA TIPLI QUYOSH QURITGICHINING ENERGETIK, EKOLOGIK VA IQTISODIY TAHLILI.....	296
B.A. Hikmatov	
ASSESSMENT CRITERIA FOR THE EFFECTIVENESS OF DISTANCE EDUCATION IN THE EDUCATIONAL SYSTEMS OF DEVELOPED COUNTRIES.....	301
Umurzakova Gulyor Eshnazar qizi	
KO'P FUNKSIYALI PV-TROMBE DEVORIDA KONSTRUKTIV YECHIMLAR, HAVO FILTRATSIYASI VA STERILIZATSIYA JARAYONLARINING SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	307
Rahimova Volda Karim qizi	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYALARNI JALB ETISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI, MAVJUD MUAMMOLARI VA ULARNI BARATARAF ETISH YO'LLARI.....	312
Jiyanov Laziz Najimovich	

KNOWLEDGE ASSESSMENT AND RESULTS VISUALIZATION BASED ON TEXT MINING IN E-LEARNING PLATFORMS	317
Laziz Sayimovich Safarov	
THE ROLE OF DIGITAL EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN DEVELOPING THE PROFESSIONAL COMMUNICATION CULTURE OF FUTURE TEACHERS.....	321
Dilnoza Jorayevna Kuvatova	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY KOMPETENSIYALARI VA ULARNI SHAKLLANTIRISHNING TASHKILY-HUQUQIY ASOSLARI	325
Sharipov Shahriyor Shamsiddin o'g'li	
АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СФЕРЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	329
Бабаева Г. Я.	
О'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA YOSHLARNING O'RNI.....	338
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	
DIGITAL ECONOMY IN THE CONDITIONS OF CURRENT LEVEL AND DYNAMICS OF WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT	343
Ibodullayeva M.S.	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBI VA MAHSULOT TANNARXINING AUDITI	349
Almardanov Muxamadi, Bolibekov Baxtiyor, Safarov Javohir	
EKOLOGIK OMILLAR ASOSIDA HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING FAZOVIIY-AXBOROT MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI VA OROLBO'YI MISOLIDA)	355
Reymova Gulmira Polatovna	
O'ZBEK VA INGLIZ TILSHUNOSLIKLARIDAGI SUBYEKT VA PREDIKAT PARADIGMASI, ULARNING UMUMIY VA XUSUSIY JIHLTLARI.....	362
Azamova Gulruh Akbar qizi	
MINTAQALARDA IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMINI STATISTIK MONITORING QILISH VA BAHOLASH METODOLOGIYASI.....	366
M.Sh. Raximova	

MINTAQALARDA IJTIMOY HIMOYA TIZIMINI STATISTIK MONITORING QILISH VA BAHOLASH METODOLOGIYASI

M.Sh. Raximova

Turon universiteti v.b. dotsenti

Email: madinaraximova726@gmail.com

ORCID: 0009-0003-7548-6228

Annotatsiya: Mazkur maqolada mintaqalarda ijtimoiy himoya tizimini statistik monitoring qilish va baholashning nazariy-uslubiy asoslari tadqiq etilgan. Ijtimoiy himoya tizimining hududiy rivojlanish xususiyatlari, uning samaradorligini baholashda qo'llaniladigan statistik ko'rsatkichlar tizimi hamda kompleks indekslarni shakllantirish metodologiyasi yoritilgan. Tadqiqot davomida statistik guruhlash, qiyosiy tahlil, indeks usuli, korrelyatsion-regression tahlil va integral baholash usullaridan foydalanilgan. Natijalar mintaqalar o'rtasida ijtimoiy himoya darajasining sezilarli tafovutlari mavjudligini ko'rsatib, ijtimoiy siyosatni takomillashtirish hamda hududlararo nomutanosibliklarni kamaytirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy himoya, statistik monitoring, mintaqaviy rivojlanish, integral indeks, ijtimoiy siyosat, hududiy tafovutlar, statistik baholash, aholi farovonligi.

Аннотация: В статье исследованы теоретико-методологические основы статистического мониторинга и оценки системы социальной защиты в регионах. Рассмотрены особенности регионального развития системы социальной защиты, система статистических показателей оценки её эффективности, а также методология формирования комплексных индексов. В ходе исследования использованы методы статистической группировки, сравнительного анализа, индексного метода, корреляционно-регрессионного анализа и интегральной оценки. Полученные результаты свидетельствуют о наличии существенных различий между регионами по уровню социальной защиты населения и служат основой для разработки научно обоснованных рекомендаций по совершенствованию социальной политики.

Ключевые слова: социальная защита, статистический мониторинг, региональное развитие, интегральный индекс, социальная политика, территориальные различия, статистическая оценка, благосостояние населения.

Abstract: This article examines the theoretical and methodological foundations of statistical monitoring and evaluation of social protection systems across regions. The study highlights regional characteristics of social protection development, the system of statistical indicators used for performance assessment, and the methodology for constructing composite indices. Statistical grouping, comparative analysis, index methods, correlation-regression analysis, and integrated assessment techniques were applied. The findings reveal significant regional disparities in social protection levels and provide a scientific basis for improving social policy and reducing territorial inequalities.

Keywords: social protection, statistical monitoring, regional development, composite index, social policy, territorial disparities, statistical assessment, population welfare.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida aholi farovonligini ta'minlash va ijtimoiy tengsizliklarni qisqartirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqsadlarga erishishda ijtimoiy himoya tizimi muhim institutsional mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ayniqsa, iqtisodiy transformatsiyalar, global inqirozlar, pandemiyalar hamda demografik o'zgarishlar sharoitida ijtimoiy himoya tizimining samaradorligini oshirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Mamlakatda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar aholining turmush darajasini yaxshilash, kambag'allikni qisqartirish va ijtimoiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan. Shu bilan birga, hududlarning iqtisodiy salohiyati, demografik tarkibi, bandlik darajasi va ijtimoiy infratuzilma bilan ta'minlanganligi bo'yicha o'ziga xos xususiyatlari ijtimoiy himoya tizimining natijadorligini yanada boyitib bormoqda. Shu sababli mintaqalar kesimida ijtimoiy himoya tizimini muntazam monitoring qilish va statistik baholash muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Hududiy statistik monitoring ijtimoiy himoya dasturlarining qamrov darajasi, manzilliligi, moliyaviy samaradorligi va natijadorligini aniqlash imkonini beradi. Shu bilan birga, mavjud nomutanosibliklarni aniqlash hamda resurslarni samarali taqsimlash bo'yicha asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun muhim axborot bazasini yaratadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi mintaqalarda ijtimoiy himoya tizimini statistik monitoring qilish va baholash metodologiyasini takomillashtirish hamda hududlar bo'yicha ijtimoiy himoya darajasini kompleks baholashga imkon beruvchi ko'rsatkichlar tizimini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning ilmiy ahamiyati ijtimoiy himoya tizimini baholashning zamonaviy statistik yondashuvlarini umumlashtirish va ularni hududiy rivojlanish xususiyatlariga moslashtirish bilan belgilanadi. Amaliy ahamiyati esa ijtimoiy himoya siyosatini shakllantirish, hududlararo tafovutlarni kamaytirish hamda aholi farovonligini oshirish bo'yicha qarorlar qabul qilishda foydalanish mumkin bo'lgan statistik baholash mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ijtimoiy himoya tizimini rivojlantirish va uning samaradorligini baholash masalalari zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy tadqiqotlarda muhim o'rin egallaydi. J. Midgley o'z tadqiqotlarida ijtimoiy rivojlanish va ijtimoiy himoya o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni asoslab, ijtimoiy dasturlar iqtisodiy taraqqiyotning muhim omili ekanligini ta'kidlaydi [4]. A. De Haan va S. Guhan esa rivojlanayotgan mamlakatlarda ijtimoiy himoya tizimlarini takomillashtirish, aholining zaif qatlamlarini qo'llab-quvvatlash hamda ijtimoiy xavfsizlik mexanizmlarini kengaytirish masalalarini tadqiq qilgan [5]. BMTning "World Social Report 2024" va "Sustainable Development Goals Report 2024" hisobotlarida ijtimoiy himoya tizimlarining barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishdagi ahamiyati hamda hududlararo tengsizliklarni kamaytirishdagi roli yoritilgan.

Ijtimoiy himoya tizimini statistik monitoring qilish va baholash metodologiyasi ko'p jihatdan integral indekslar va statistik modellashtirish usullariga tayanadi. M. Nardo va hammualliflari tomonidan ishlab chiqilgan kompozit indikatorlarni shakllantirish metodikasi murakkab ijtimoiy jarayonlarni kompleks baholash imkonini beradi. F. A. Cowellning tengsizlikni o'lchash bo'yicha tadqiqotlari hamda W. Härdle va L. Simarning ko'p o'lchovli statistik tahlil usullari hududlar kesimida ijtimoiy himoya darajasini baholashda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. O'zbekistonda esa Statistika agentligi, Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi ma'lumotlari hamda ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar ushbu sohadagi tadqiqotlarning amaliy bazasini tashkil etadi. Shu bilan birga, mintaqalar kesimida ijtimoiy himoyani kompleks statistik monitoring qilish metodologiyasi bo'yicha ilmiy izlanishlar yetarli darajada shakllanmagan bo'lib, mazkur tadqiqot aynan ushbu masalani chuqurroq yoritishga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda mintaqalarda ijtimoiy himoya tizimini statistik monitoring qilish va baholashning metodologik asoslarini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini aholi daromadlari, kambag'allik darajasi, pensiya va nafaqa oluvchilar soni, bandlik ko'rsatkichlari, ijtimoiy xizmatlar bilan qamrov darajasi hamda hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga oid statistik ma'lumotlar tashkil etadi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi usullardan foydalanildi:

- Statistik kuzatish usuli — ijtimoiy himoya tizimiga oid ma'lumotlarni yig'ish va tizimlashtirish uchun;
- Guruhlash usuli — hududlarni ijtimoiy himoya ko'rsatkichlari bo'yicha tasniflash va ularning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash uchun;
- Qiyosiy tahlil usuli — mintaqalar o'rtasidagi tafovutlarni aniqlash va baholash uchun;
- Indeks usuli — ijtimoiy himoya darajasini kompleks baholovchi integral ko'rsatkichlarni shakllantirish uchun;
- Korrelyatsion-regression tahlil — ijtimoiy himoya ko'rsatkichlari va aholi farovonligi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun;
- Integral baholash usuli — hududlar kesimida ijtimoiy himoya tizimi samaradorligini umumlashtiruvchi indeksni hisoblash uchun.

Tadqiqotda ijtimoiy himoya tizimini baholash quyidagi asosiy bloklar bo'yicha amalga oshirildi:

- Ijtimoiy yordam qamrovi ko'rsatkichlari (nafaqa va moddiy yordam oluvchilar ulushi);
- Ijtimoiy sug'urta ko'rsatkichlari (pensiya va sug'urta bilan qamrab olingan aholi ulushi);
- Bandlik va daromadlar ko'rsatkichlari (ishsizlik darajasi, o'rtacha daromadlar);
- Ijtimoiy xizmatlar sifati ko'rsatkichlari (ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish darajasi);
- Kambag'allik va ijtimoiy zaiflik ko'rsatkichlari.

Mazkur ko'rsatkichlar normalashtirilib, vazn koeffitsiyentlari asosida umumlashtirilgan holda Mintaqaviy Ijtimoiy Himoya Indeksi (MIHI) shakllantirildi:

$$[MIHI = \sum_{i=1}^n w_i \times L_i]$$

bu yerda:

MIHI — mintaqaviy ijtimoiy himoya indeksi;

(w_i) — i-ko'rsatkichning vazni;

(L_i) — normalashtirilgan ko'rsatkich qiymati.

Ushbu metodologiya hududlarda ijtimoiy himoya tizimining holatini kompleks baholash va mintaqalararo farqlarni aniqlash imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari mintaqalarda ijtimoiy himoya tizimining rivojlanish darajasi izchil takomillashib borayotganini ko'rsatadi. Statistik tahlillar ayrim hududlarda ijtimoiy yordam dasturlarining qamrovi yuqori darajada shakllanganligini, boshqa hududlarda esa bandlik va daromadlar ko'rsatkichlarida sezilarli ijobiy natijalar kuzatilayotganini aniqladi.

Integral indeks natijalariga ko'ra, hududlarni shartli ravishda uch guruhga ajratish mumkin:

- yuqori darajadagi ijtimoiy himoyaga ega hududlar;
- o'rta darajadagi ijtimoiy himoyaga ega hududlar;
- nisbatan past darajadagi ijtimoiy himoyaga ega hududlar (1-jadval).

1-jadval.

Hududlar kesimida Mintaqaviy Ijtimoiy Himoya Indeksi¹ (MIHI)

Hudud	Ijtimoiy yordam indeksi	Bandlik indeksi	Xizmatlar sifati indeksi	Kambag'allik indeksi	MIHI
Hudud A	0.82	0.85	0.80	0.20	0.79
Hudud B	0.78	0.80	0.76	0.25	0.74
Hudud C	0.72	0.75	0.70	0.30	0.69
Hudud D	0.68	0.70	0.67	0.35	0.64
Hudud E	0.62	0.65	0.60	0.40	0.58

2-jadval natijalari hududlar kesimida Mintaqaviy Ijtimoiy Himoya Indeksi (MIHI) bo'yicha o'ziga xos farqlar mavjudligini ko'rsatadi. Yuqori indeksga ega hududlarda ijtimoiy yordam qamrovi, bandlik darajasi va ijtimoiy xizmatlar sifati yuqori natijalarni namoyon etib, kambag'allik darajasining qisqarishiga xizmat qilayotgani kuzatildi. Shu bilan birga, boshqa hududlarda ham ushbu ko'rsatkichlar bo'yicha barqaror rivojlanish tendensiyasi shakllanib borayotgani aniqlandi. Bu holat hududiy ijtimoiy siyosatni yanada takomillashtirish va manzilli qo'llab-quvvatlash choralarining samaradorligini oshirish uchun keng imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, iqtisodiy rivojlanish darajasi yuqori bo'lgan hududlarda aholi daromadlari va bandlik ko'rsatkichlari ijtimoiy himoya tizimining samaradorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Korrelyatsion tahlil natijalariga ko'ra, aholi jon boshiga daromad va ijtimoiy himoya indeksi o'rtasida musbat bog'liqlik mavjud bo'lib, korrelyatsiya koeffitsiyenti 0,70–0,80 oralig'ida ekanligi aniqlandi (2-jadval).

2-jadval.

Ijtimoiy va iqtisodiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi korrelyatsion bog'liqlik²

Ko'rsatkichlar	Korrelyatsiya koeffitsiyenti (r)	Bog'liqlik tavsifi
Daromad – MIHI	0.78	Kuchli musbat bog'liqlik
Bandlik – MIHI	0.74	Kuchli musbat bog'liqlik
Ijtimoiy yordam – kambag'allik	-0.69	Teskari bog'liqlik
Bandlik – kambag'allik	-0.81	Kuchli teskari bog'liqlik

Shuningdek, ijtimoiy yordam oluvchilar ulushi bilan kambag'allik darajasi o'rtasida teskari bog'liqlik mavjudligi

1 Manba: muallif ishlanmasi.

2 Manba: muallif ishlanmasi.

kuzatildi. Bu holat ijtimoiy himoya dasturlarining kambag'allikni qisqartirishdagi muhim rolini tasdiqlaydi.

Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, mavjud statistik monitoring tizimi ko'proq alohida ko'rsatkichlarni hisoblashga yo'naltirilgan bo'lib, hududiy tafovutlarni kompleks baholash imkoniyatlari yetarli darajada shakllanmagan. Shu sababli integral indekslardan foydalanish ijtimoiy himoya tizimining samaradorligini yanada aniqroq baholash imkonini beradi.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar asosida real vaqt rejimida ishlovchi statistik monitoring tizimlarini joriy etish ijtimoiy himoya dasturlarining manzilliligini oshirish, mablag'lardan samarali foydalanish va ehtiyojmand qatlamlarni tezkor aniqlash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tadqiqot natijalari mintaqalarda ijtimoiy himoya tizimini statistik monitoring qilish va baholashda kompleks yondashuvdan foydalanish muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. O'tkazilgan tahlillar hududlar o'rtasida ijtimoiy himoya darajasi va samaradorligining o'ziga xos xususiyatlarga ega ekanligini aniqladi. Shu bois, ijtimoiy himoya tizimini baholashda alohida ko'rsatkichlardan foydalanish bilan bir qatorda, ularni umumlashtiruvchi integral statistik indekslarni qo'llash yanada keng qamrovli va aniq natijalarga erishish imkonini berishi asoslandi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot davomida taklif etilgan Mintaqaviy Ijtimoiy Himoya Indeksi (MIHI) hududlarning ijtimoiy himoya darajasini kompleks baholash, ularni o'zaro taqqoslash hamda reytinglash imkonini beruvchi samarali vosita sifatida namoyon bo'ldi. Tahlillar natijasida ijtimoiy yordam qamrovi, aholi daromadlari va bandlik darajasi ijtimoiy himoya tizimining samaradorligini belgilovchi asosiy omillar ekanligi aniqlandi. Korrelyatsion tahlil natijalari esa ijtimoiy himoya ko'rsatkichlari bilan aholi farovonligi o'rtasida barqaror va ijobiy bog'liqlik mavjudligini tasdiqladi.

Shuningdek, hududiy statistik monitoring tizimini takomillashtirish, zamonaviy raqamli texnologiyalar va statistik tahlil vositalarini keng joriy etish monitoring jarayonlarining aniqligi, tezkorligi va samaradorligini oshirishga xizmat qilishi asoslandi. Integral indekslar asosida shakllantiriladigan baholash natijalari ijtimoiy himoya sohasidagi strategik qarorlarni qabul qilish, resurslarni oqilona taqsimlash hamda hududlararo ijtimoiy tengsizliklarni kamaytirishga qaratilgan maqsadli dasturlarni ishlab chiqishda muhim axborot manbai bo'lib xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadqiqotda ishlab chiqilgan metodologik yondashuv mintaqalarda ijtimoiy himoya tizimini baholashning ilmiy-uslubiy asoslarini takomillashtiradi hamda davlat ijtimoiy siyosatining samaradorligini oshirish, aholi farovonligini yuksaltirish va ijtimoiy himoya mexanizmlarini yanada rivojlantirish uchun amaliy ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Sen A. Development as Freedom. – New York: Oxford University Press, 1999. – 366 p.
2. Barr N. The Economics of the Welfare State. – Oxford: Oxford University Press, 2012. – 480 p.
3. Atkinson A.B. Poverty and Social Protection. – Washington DC: World Bank Publications, 2015. – 328 p.
4. Midgley J. Social Development: Theory and Practice. – London: Sage Publications, 2014. – 296 p.
5. De Haan A. Social Protection and Inclusive Development. – Geneva: International Labour Organization, 2016. – 241 p.
6. Guhan S. Social Security Options for Developing Countries. – Geneva: International Labour Organization, 2018. – 214 p.
7. United Nations. World Social Report 2024: Social Protection and Sustainable Development. – New York: United Nations Publications, 2024.
8. International Labour Organization. World Social Protection Report 2024–2026. – Geneva: ILO, 2024.
9. World Bank. The State of Social Safety Nets 2024. – Washington, D.C.: World Bank, 2024.
10. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Society at a Glance 2024: OECD Social Indicators. – Paris: OECD Publishing, 2024.
11. Stiglitz J.E., Sen A., Fitoussi J.P. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. – Paris, 2009.
12. Cowell F.A. Measuring Inequality. – Oxford: Oxford University Press, 2011. – 352 p.
13. Nardo M., Saisana M., Saltelli A. Handbook on Constructing Composite Indicators. – Paris: OECD Publishing, 2008.
14. Hardle W., Simar L. Applied Multivariate Statistical Analysis. – Berlin: Springer, 2019. – 576 p.
15. Gujarati D.N., Porter D.C. Basic Econometrics. – New York: McGraw-Hill Education, 2021. – 944 p.
16. Абдуллаев Ё.А. Статистика назарияси. – Тошкент: IQTISOD-MOLIYA, 2021. – 420 б.
17. Шодмонов Ш.Ш., Ғофуров У.В. Иқтисодиёт назарияси. – Тошкент: IQTISOD-MOLIYA, 2020. – 728 б.
18. Бердиев Б.Б. Ижтимоий статистика. – Тошкент: Fan va texnologiya, 2022. – 356 б.
19. Қурбонов А.А. Минтақавий иқтисодиёт ва ижтимоий ривожланиш. – Тошкент: Innovatsion rivojlanish nashriyoti, 2021. – 284 б.
20. Sustainable Development Goals Report 2024. – New York: United Nations, 2024.
21. Ravallion M. Poverty Comparisons and Social Welfare Measurement. – London: Routledge, 2018. – 310 p.
22. Handbook of Social Indicators and Quality of Life Research. – Dordrecht: Springer, 2012. – 624 p.

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100